

CPB Memorandum

Sector : 2
Afdeling/Project : Sociale Zekerheid
Samensteller(s) : Hans Stegeman
Nummer : II/2004/03
Datum : 22 maart 2004

Verwerking wet Verlenging Loondoorbetaling bij Ziekte in CEP 2004

Dit jaar wordt de loondoorbetalingsperiode bij ziekte met een jaar verlengd (wet VLZ, ook wel het 2^e WULBZ-jaar genoemd). Dit leidt tot een verschuiving van WAO-lasten naar doorbetaald loon bij ziekte vanaf 2005 en heeft tevens statistische effecten op het arbeids- en uitkeringsvolume, de loonvoet, de microlastenontwikkeling (MLO) en andere economische kentallen. Daarnaast brengt deze wet ook gedragseffecten met zich mee. Dit memorandum gaat op deze onderdelen in.

1 Effecten op volume WAO en ziekteverzuim

Als gevolg van de wet Verlenging Loondoorbetaling bij Ziekte (VLZ) verschuift een deel van het WAO-volume naar het arbeidsvolume. Zowel ex ante als ex post zijn deze verschuivingen niet aan elkaar gelijk.

Het WAO-bestand daalt met ongeveer 50 000 uitkeringsjaren doordat het een jaar langer duurt voordat werknemers in de WAO komen.¹ Deze daling wordt veroorzaakt doordat de instroom een jaar wordt opgeschoven. Doordat er ook mensen gedurende dit jaar herstellen, leidt dit tot een permanente verlaging van de instroom.

De effecten op het volume ziekteverzuim vallen uiteen in een ex ante en ex post effect. Ex ante komen de mensen die niet in de WAO instromen in het ziekteverzuim en in de vangnet-WW terecht.² Het gaat echter niet om precies dezelfde aantallen uitkeringsjaren, doordat het arbeidsongeschiktheids criterium in de WULBZ ruimer is dan in de WAO. Werknemers zullen dus voor een groter percentage ziek zijn dan arbeidsongeschikt. Daarnaast komt een groep zieke werknemers niet in aanmerking voor een WAO-uitkering. Dit heeft ook tot gevolg dat het ziekteverzuim van werknemers in het tweede WULBZ-jaar hoger ligt dan het WAO-volume. In deze berekening is uitgegaan van een stijging van 10% van het uitkeringsvolume bij ziekteverzuim door de twee bovengenoemde effecten. De ex ante effecten op het volume staan in tabel 1.1.

Tabel 1.1 **Verschuiving van WAO-volume naar volume ziekteverzuim**

	2005	2006
afname WAO-volume	- 25	- 50
toename ziekteverzuim ex ante	28	56
toename ziekteverzuim ex post	26	51

Door gedragseffecten zal het volume ziekteverzuim ex post uiteindelijk minder groot zijn. Twee effecten dragen hieraan bij:

- Replacement rate effect: In de huidige situatie krijgen volledig arbeidsongeschikte werknemers in hun eerste WAO-jaar ongeveer 90% van het laatstverdiende loon doorbetaald. In het 2e WULBZ-jaar is dit nog maar 70%.³ Dit leidt tot een verlaging van de verdisconteerde replacement rate met ongeveer 2 à 3%, uitgaande van de replacement rate berekening zoals ook

¹ Zie ook UWV (2004), *Berekeningen Wijziging Wao*, notitie tbv SER-commissie wao.

² Dit leidt alleen tot verhoging vangnet-WW voor wat betreft het volume niet-zwangerschappen (dit is ongeveer 50% totale WW-vangnet volume).

³ Expliciet wordt hier verondersteld dat in het eerste WAO-jaar de uitkering niet meer wordt verhoogd naar 90% van het laatstverdiende loon conform afspraken uit het najaarsakkoord, anders zou het effect nagenoeg nihil zijn. Dit leidt voor werkgevers tot 250 mln euro lagere lasten. Dit wordt niet in de berekening meegenomen, aangezien er vanuit gegaan wordt dat op termijn deze gelden via het arbeidsvoorwaardenoverleg weer terugkomen in de loonsom.

gebruikt bij de doorrekening van het nieuwe WAO-stelsel⁴. Bij een elasticiteit van 1,5 leidt dit tot een effect op de instroom van 3-5%, en een structureel effect op het WULBZ-bestand van 2 à 3 000 uitkeringsjaren.⁵

- Verbetering prikkels: In plaats van premiedifferentiatie volgens Pemba, wordt het tweede ziektejaar volledig geprivatiseerd. Het effect van privatisering werd in eerdere CPB-publicaties ingeschat op 10% van de instroom. In dit geval gaat het om het omvormen van gedeeltelijke naar volledige premiedifferentiatie. Het lijkt redelijk te veronderstellen dat het effect van deze privatisering de helft is van het totale effect, ofwel 5% op de instroom (=na 1 jaar gelijk aan effect op bestand, 2 à 3 000 uitkeringsjaren).

De ex post effecten op het verzuimvolume zijn weergegeven in tabel 1.1 Het verschil met de daling van het WAO-volume is minder groot dan in de ex ante berekening. Het WAO-volume zal als gevolg van deze gedragveranderingen ook nog licht afnemen.⁶ Dit tweede-orde effect is niet meegenomen in deze berekening.

2 Effecten op lasten en EMU-saldo

Uitgangspunt is dat het saldo van de fondsen werknemersverzekeringen niet verandert als gevolg van deze maatregel. De WAO-premie kan dalen als gevolg van de daling van het WAO-volume. In 2005 bedraagt deze daling 0,25%-punt, in 2006 0,50%-punt. Daarnaast stijgt de WW-premie met 0,05%-punt in 2005 en 0,1%-punt in 2006 om te compenseren voor de stijging in de lasten van de vangnet-ZW in de WW. De lasten voor ziekteverzuim stijgen met het volume zoals weergegeven in de vorige paragraaf vermenigvuldigd met 70% van het laatstverdiende loon.⁷ Er wordt vanuit gegaan dat er geen bovenwettelijke aanvullingen worden gegeven. In tabel 2.1 wordt deze opbouw weergegeven. De totale loondoorbetalingslasten stijgen met 425 mln euro in 2005 en 875 mln euro in de jaren daarna. Daar staat een premiedaling van 350 mln euro in 2005 en 750 mln euro in de jaren daarna tegenover. Deze schuif is hiermee niet MLO-neutraal, door de (ex ante) hogere zw-lasten en afronding van premiepercentages. Er resulteert een lastenstijging van 75 mln euro in 2005 en 150 mln euro in 2006 (twee keer een MLO-effect van 75 mln euro). De schuif heeft nauwelijks effect op het EMU-saldo.

⁴ Hierbij wordt de gemiddelde, gediscoteerde replacement rate berekend over een periode van maximaal 12 jaar (afhankelijk van de regeling), met een discontovoet van 10%.

⁵ Wellicht is dit een overschatting van het replacement rate effect, aangezien gedeeltelijk AO-ers zelfs een stijging van replacement rate ervaren doordat ze voor een groter percentage ziek zijn dan arbeidsongeschikt, zoals hiervoor al aangenomen. Het precieze effect laat zich lastig kwantificeren doordat de precieze stijging in de mate van ziekte onbekend is.

⁶ Door de gedragseffecten herstelt een groter deel van de werknemers in het tweede ziektejaar dan voorheen in het eerste WAO-jaar. Dit leidt tot een lagere instroom in de WAO.

⁷ Het gemiddeld doorbetaalde loon in het huidige WULBZ-jaar is (nagenoeg) 100%. De procentuele stijging van de ziektekosten is dus aanmerkelijk kleiner dan de volumestijging.

Ex post er is nauwelijks sprake van lastenverzwaring, doordat het ziekteverzuim daalt als gevolg van de gedragsreacties beschreven in de vorige paragraaf.

Tabel 2.1 Effecten van VLZ op werkgeverslasten (cumulatief)

	2005	2006
Ex ante stijging lasten	425	875
ww. Loondoorbetaling bedrijven	275	575
ww. Loondoorbetaling overheid	100	175
ww. Vangnet ZW-lasten WW	75	125
Daling WAO-premie	- 350	- 750
Stijging MLO-relevante lasten (ex ante)	75	150
Gedragseffecten	- 50	- 75
Ex post lastenmutatie	25	75

3 Effecten op een aantal economische kentallen

De verwerking van de wet VLZ conform de definities van de Nationale Rekeningen leidt tot statistische veranderingen van een aantal economische kentallen.

Het arbeidsvolume van werknemers stijgt omdat ziekteverzuim onderdeel is van het arbeidsvolume. In tabel 4.1 is dit weergegeven onder (1). Het arbeidsvolume stijgt minder dan de daling van het aantal WAO-uitkeringen (zie onder 2 in de tabel), doordat een deel van het ziekteverzuim in het vangnet-ZW terecht komt, wat net als de WAO tot het uitkeringsvolume hoort. Het effect op de werkgelegenheid (3) is gebaseerd op de toename van het arbeidsvolume gedeeld door het huidige arbeidsvolume.

Het arbeidsaanbodeffect (onder 4 in de tabel) komt uit op 25 000 personen. Het verschil tussen het effect op het arbeidsvolume en het arbeidsaanbod wordt veroorzaakt doordat het arbeidsvolume wordt gemeten in arbeidsjaren en het arbeidsaanbod in personen.

De toename van het arbeidsvolume leidt niet tot een evenredige stijging van de loonsom, doordat volgens NR-definitie het doorbetaalde loon in de sociale lasten zit. Hierdoor daalt het gemiddelde loon en dit leidt tot verlaging van de incidentele looncomponent met ongeveer 0,4%-punt in 2005 en 2006 (zie onder 5 in de tabel).

Daarnaast leidt de verschuiving in volumes tot statistische wijzigingen in het arbeidsvolume marktsector inclusief zelfstandigen (zie onder 6). Deze wijkt af van de volumemutatie werknemers zoals onder (3) vermeld, doordat de noemer groter is. Dit arbeidsvolume wordt gebruikt bij de berekening van de arbeidsproductiviteit, die met 0,34%-punt daalt (met groter arbeidsvolume wordt hetzelfde geproduceerd). Effecten op de arbeidskosten per eenheid

product en de arbeidsinkomensquote ontstaan doordat het toegerekend loon van zelfstandigen daalt (als gevolg van de daling van het incidenteel), terwijl het arbeidsvolume gelijk blijft.

De invoering van VLZ leidt ook in de collectieve sector tot een uitruil binnen de sociale lasten tussen WAO-premie en loondoorbetaling bij ziekte. Er is geen noemenswaardig effect op de ruimte voor arbeidsvoorwaarden die volgt uit het referentiemodel.

Tabel 3.1 Cumulatieve effecten van VLZ op enkele macro-economische kentallen

	2005	2006
(1) Effect op arbeidsvolume werknemers (x 1000)		
Markt	16	33
Zorg	3	6
Overheid	3	5
Totaal	22	44
(2) Effect op uitkeringsvolume (x 1000)		
WAO	- 25	- 50
WW	4	7,8
Totaal	- 21	- 42
(3) Effect op arbeidsvolume werknemers (%)		
Markt	0,4%	0,8%
Zorg	0,4%	0,8%
Overheid	0,3%	0,6%
Totaal	0,4%	0,8%
(4) Effect op arbeidsaanbod (personen, x 1000)	25	50
(5) Effect op incidenteel (als % loonsom)		
Markt	- 0,4%	- 0,8%
Zorg	- 0,4%	- 0,8%
Overheid	- 0,3%	- 0,6%
Totaal	- 0,4%	- 0,8%
(6) Effecten marktsector inclusief zelfstandigen		
Effect op werkgelegenheidsgroei	0,3%	0,7%
Effect op arbeidsproductiviteitgroei	- 0,3%	- 0,7%
Effect op groei arbeidskosten pep	- 0,05%	- 0,1%
Effect op AIQ	- 0,04	- 0,09